

*Куликов Г. О.,
здобувач третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
(Науковий керівник: д.е.н., професор Семикіна М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ У ЗМІСТІ ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У XXI столітті світ переживає глибокі трансформації у сфері праці та зайнятості, зумовлені стрімким розвитком науково-технічного прогресу та, зокрема, глобальною цифровізацією. У зв'язку з цим дослідження інноваційних змін у змісті праці та зайнятості населення в умовах цифровізації стає надзвичайно актуальним, адже ці зміни безпосередньо впливають на життя мільярдів людей, майбутнє національних економік та соціальну стабільність [1]. Разом з тим, проблема полягає в тому, що швидкість цих змін випереджає здатність суспільства та систем освіти й регулювання адекватно адаптуватися. Сфера праці потребує глибшого аналізу цих процесів у національному контексті, враховуючи специфіку економічного розвитку та виклики воєнного часу. Нагальна практична потреба у проведенні наукових досліджень такого спрямування підтверджується зростанням невідповідності між навичками працівників та вимогами роботодавців, а також необхідністю формування ефективної державної політики для управління цими змінами.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз інноваційних змін у змісті праці та зайнятості населення під впливом цифровізації, виявлення пов'язаних з цим проблем та переваг, а також розробка пропозицій щодо адаптації до нових викликів.

На початку XXI століття, під впливом науково-технічного прогресу та цифровізації, відбуваються фундаментальні інноваційні зміни у змісті праці. Це не просто автоматизація рутинних завдань, а поява принципово нових способів взаємодії людини з технологіями [2]. Класичні професії, які вимагали повторюваних операцій або фізичної праці, поступово «старіють», витісняючись алгоритмами та роботами. Водночас, з'являються абсолютно нові професії та спеціальності, що вимагають цифрових навичок, креативності, критичного мислення, здатності до вирішення комплексних проблем та емоційного інтелекту. Прикладами є фахівці з аналізу великих даних (Big Data Analyst), розробники штучного інтелекту (AI Developer), фахівці з кібербезпеки, дизайнери UX/UI, оператори дронів, фахівці з цифрового маркетингу тощо.

Цифровізація приносить як значні переваги, так і серйозні проблеми для сфери праці та зайнятості. Серед переваг – підвищення продуктивності праці, що дозволяє виробляти більше товарів і послуг з меншими затратами. З'являються нові гнучкі форми зайнятості (фріланс, дистанційна робота, гіг-економіка), які надають більшу свободу та автономію працівникам, але водночас створюють

виклики для соціального захисту та регулювання. Цифрові інструменти сприяють глобалізації ринку праці, дозволяючи компаніям залучати таланти з усього світу, а працівникам – шукати можливості за межами своєї країни [3]. Проте, інноваційні зміни несуть і значні проблеми. Головною з них є ризик зростання технологічного безробіття, особливо серед низькокваліфікованих працівників або тих, чия праця може бути легко автоматизована. Це може посилити соціальну нерівність, розділивши суспільство на тих, хто адаптувався до цифрової економіки, і тих, хто залишився позаду. Інші виклики включають потребу в постійному перенавчанні та підвищенні кваліфікації, адже навички швидко застарівають; психологічні навантаження через постійну цифрову присутність та розмивання меж між роботою та особистим життям; а також етичні питання, пов'язані з використанням ШІ та автоматизації. Боротьба з новими викликами вимагає комплексного та системного підходу як на державному, так і на корпоративному рівнях.

Перш за все, це інвестиції в освіту та перекваліфікацію. Необхідно реформувати освітні програми, акцентуючи увагу на розвитку «м'яких навичок» – креативності, критичного мислення, командної роботи, емоційного інтелекту, цифровій грамотності. Важливо створити державні програми підтримки для безробітних, що дозволяють їм швидко опанувати нові професії.

По-друге, це розробка нових форм соціального захисту для працівників у гнучких формах зайнятості, щоб забезпечити їм пенсійні та медичні гарантії.

По-третє, держава має стимулювати інновації та створення нових робочих місць у високотехнологічних галузях, залучаючи інвестиції та підтримуючи стартапи. Нарешті, необхідно вести постійний діалог між урядом, бізнесом, профспілками та освітніми установами для прогнозування майбутніх потреб ринку праці та спільної розробки адаптаційних стратегій. Лише спільними зусиллями можна перетворити виклики цифровізації на можливості для сталого людського розвитку та процвітання.

Список використаних джерел:

1. Семикіна М.В., Савеленко Г.В., Костишина А.І. Цифровізація економіки та зайнятості в умовах руху України до ЄС. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького*. 2022. Т.26. №3-4. С.12-22 <https://econom-ejournal.cdu.edu.ua/issue/view/356>.
2. Семикіна М.В., Сікорака В.І., Сікорака І.О. Інноваційні зміни у змісті праці та зайнятості в умовах діджиталізації та руху в ЄС. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: економіка, менеджмент та право: збірник наукових праць*. 2023. Вип.8. С. 29-40. <https://fmnzb.sfa.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/5.pdf>.
3. Семикіна М.В., Дмитришин Б.В., Бугаєва М.В. Цифрові трансформації та інтелектуальний бізнес: нові перспективи розвитку людського потенціалу та соціально-економічних систем. *Економічний простір*. 2025. № 199. С.113-121. <https://doi.org/10.30838/EP.199.113-121>.